

Introducció

El llibre que teniu a les mans és fruit d'una feina d'anys d'investigació. Primer, a l'Arxiu Nacional de Catalunya, a Sant Cugat del Vallès, i després a l'Archivo General de la Guerra Civil Española a Salamanca.

El nostre primer objectiu era identificar quina documentació confiscada hi havia en aquests arxius que estigués relacionada amb Manresa, el Bages i la Catalunya central. A partir d'aquí es tractava de seleccionar-la, classificar-la, contextualitzar-la dins el marc general de Catalunya i Espanya i divulgar-la. També volíem donar a conèixer el procés de confiscació de la documentació catalana per les autoritats franquistes, un cop acabada la Guerra Civil, el seu trasllat a Salamanca i la seva utilització com a instrument de la repressió de la dictadura.

Per això, a l'Arxiu Nacional de Catalunya vam consultar els microfilms de la documentació de la Generalitat, els originals de la qual són, ara per ara, els únics papers catalans que han estat retornats, però que aleshores encara eren a Salamanca. Un cop acabada aquesta primera fase, vam desplaçar-nos diverses vegades a l'Archivo General de la ciutat castellana amb la finalitat de poder continuar i completar la nostra recerca. El resultat final ha estat l'obtenció d'una abundant documentació de la qual properament farem donació a l'Arxiu Comarcal del Bages, on restarà a disposició de qualsevol persona que la vulgui consultar.

La immensa majoria de papers que mostrarem tenen protagonistes bagencs o van ser generats per institucions, entitats, partits polítics, sindicats o particulars de Manresa i el Bages, encara que confiscats als seus llocs de destinació, sobretot a Barcelona. Fins el moment present, no hem trobat documents que fossin requisats directament a Manresa, tot i que sí tenim constància que a Salamanca n'hi van arribar, com s'explica en el capítol corresponent.

Tanmateix, cal constatar que aquesta investigació no podrà donar-se definitivament per tancada fins el dia que no estigui realment inventariat tot l'Arxiu de Salamanca, aspecte que també tractem en els capítols corresponents del llibre. És a dir, cal catalogar del primer al darrer document dipositats dins els milers de capses i lligalls existents. Només llavors podrem saber amb exactitud si encara hi ha més papers requisats referents a Manresa, al Bages i a la Catalunya central, i si ho van ser en aquest mateix àmbit territorial. Mentre això no sigui un fet, és probable que aparegui més documentació inèdita.

A l'hora d'estructurar el llibre *Papers Catalans Espoliats*, l'hem dividit en sis capítols on s'explica el context general de cada apartat i en sèries de documents que, bo i comentats, il·lustren de manera gràfica els continguts temàtics de cadascun dels capítols. Amb aquest esquema hem pretès donar protagonisme a uns documents que parlen per si mateixos, i que evidencien la intenció amb què foren confiscats i recopilats.

D'aquesta manera, en el primer capítol es parla del procés cronològic de la preparació i organització de la repressió franquista dins el territori català amb anterioritat a l'ocupació militar i en els moments posteriors, tot plegat emmarcat dins el context de creació de l'Arxiu de Salamanca amb unes finalitats exclusivament repressives. S'analitza l'espoli de la documentació catalana a particulars, partits polítics, sindicats i institucions. En les sèries de documents queda ben clara la voluntat exhaustiva i sistemàtica d'aquesta maquinària pròpia d'un estat totalitari.

Igualment, en el segon capítol es detalla el procés de selecció i sistematització de la informació obtinguda mitjançant el procés d'espoliació. D'una banda, això va tenir com a conseqüència la dispersió –i, fins i tot, la pèrdua irreparable– de bona part de la documentació catalana confiscada

pels organismes repressors franquistes. De l'altra, l'elaboració de fins a tres milions de fitxes individuals per tal de tenir el màxim control sobre la població. En les sèries de documents s'ofereixen diverses d'aquestes fitxes que podien afectar qualsevol persona: ja fos a l'Estat espanyol, a Catalunya i, més concretament, a la comarca del Bages.

A continuació, el llibre se centra en l'anàlisi de la documentació catalana confiscada que correspon al període de 1931 a 1936: és a dir, als anys de la II República anteriors a l'esclat de la Guerra Civil. Es contextualitza la documentació que va ser espoliada a la Generalitat republicana i als diferents partits polítics i sindicats i que fa referència també a gent del Bages que va tenir importants càrrecs institucionals durant l'etapa republicana. Si en els anteriors capítols el marc de referència bàsic ha estat Catalunya, a partir d'aquest tercer i els següents ho seran Manresa, el Bages i les comarques centrals del país.

En el quart capítol, apliquem aquest procediment a la documentació confiscada corresponent als anys de guerra (1936-1939). La temàtica és realment variada i extensa i, al mateix temps, molt detallada, cosa que, naturalment, afavoria els repressors franquistes, ja que els facilitava una informació de gran valor sobre institucions republicanes, els partits polítics, els sindicats, la repressió i els assassinats en el costat republicà, l'economia i el procés revolucionari de les col·lectivitzacions, les milícies i l'ajut al front de guerra republicà, els bombardeigs aeris, l'ensenyament, els cossos de funcionaris, diversos aspectes de la vida quotidiana... Els documents corresponents que s'hi adjunten exemplifiquen a bastament tots aquests aspectes enumerats.

A partir del cinquè capítol entrem de ple en la repressió a l'època franquista imposada a Catalunya mitjançant les informacions procedents de la documentació confiscada i reunida a Salamanca. Gràcies a la visualització dels papers serà fàcil adonar-se de la sistematització de la repressió en general, i especialment sobre els cossos de funcionaris i treballadors de l'Administració pública (ensenyament, correus...) i, sobretot, en relació a aquelles persones sospitoses de tenir relacions amb la maçoneria, aspecte aquest darrer que sovint s'ha atribuït a una obsessió personal del general Franco. Sigui com sigui, l'anàlisi d'aquesta documentació, en molts casos inèdita, comporta un coneixement acurat de l'extensió de les societats maçòniques durant l'època republicana, de les quals en formaven part des de molts ciutadans nor-

mals i corrents a primeres figures de la vida política i social espanyola, catalana i manresana.

En el sisè capítol observem una selecció, certament molt interessant i significativa, d'alguns dels documents catalans espoliats. No tots ells tenien interès de cara a la repressió franquista, ja que alguns són cronològicament d'èpoques anteriors a la del període republicà. En qualsevol cas, demostren la magnitud de l'espoli documental que a Catalunya exerciren les autoritats franquistes.

En definitiva, en el llibre pretenem deixar constància de la clara relació entre la documentació confiscada a Catalunya i centralitzada a l'Arxiu de Salamanca i l'abast i funcionament de la repressió franquista. En efecte, moltes persones van ser depurades, acomiadades de les seves feines, empresonades i, fins i tot, executades a causa de les informacions que sobre elles es disposava a Salamanca i que van servir de prova acusatòria en uns judicis, fets sota la dictadura franquista, en què les persones jutjades no disposaven de les mínimes garanties ni possibilitats reals de defensar-se.

Finalment, uns annexos clouen el llibre. Hi trobarem, per exemple, una cronologia dels fets més importants ressenyats en els capítols anteriors, quin és l'estat de la qüestió sobre la documentació confiscada que serà retornada a Catalunya i quina no ho serà, i també un llistat bibliogràfic i de recursos audiovisuals i de pàgines web en relació a la temàtica tractada.

Al llarg del llibre hem procurat un redactat el màxim de clar i entenedor possible, sense intentar perdre la perspectiva històrica del que realment va passar i les seves conseqüències fins al moment present. Volgudament, doncs, ens hem allunyat d'un to excessivament erudit o farragós que hagués pogut dificultar la comprensió dels fets i processos exposats. Pensem que això, tot i volent mantenir sempre el rigor científic exigible a una investigació de caràcter històric, és el més adient de cara a la divulgació de la nostra memòria col·lectiva.

La millor manera de preservar i analitzar amb esperit crític la pròpia memòria històrica és posar-la realment a l'abast de tothom. Esperem que aquest llibre sigui una aportació útil en aquest aspecte, d'altra banda prou important en la configuració de la personalitat d'un país.

Els autors